

ADEMGEBED

Martijn Teerlinck

Ademgebed

GEDICHTEN

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

© Martijn Teerlinck, 2014

© Voorwoord: Erik Jan Harmens, 2014

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Omslagontwerp: Dog and Pony

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

Foto auteur: Adriaan van der Ploeg

ISBN 978 90 488 2067 2

ISBN 978 90 488 2068 9 (e-book)

NUR 306

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv



Flessenpost

Toen het nieuws was doorgedrongen dat de dichter Martijn Teerlinck op 10 december 2013 op 26-jarige leeftijd was overleden, vroegen veel mensen mij waaraan. Steeds vergat ik de naam van de ziekte – iets met het beenmerg, iets met de aorta. Ik kreeg het maar niet in mijn kop, misschien ook wel in een poging de dood te ontkennen, tot ik een ezelsbruggetje ontdekte. Want Martijn had het Syndroom van Marfan; een aangeboren en erfelijke aandoening van het bindweefsel, die onder meer een verwijding van de hoofdslagader tot gevolg heeft. ‘Marfan’ is fonetisch gesproken het begin van de naam Marco van Basten. ‘Mar-van’. En Van Basten, dat was een van de favoriete voetballers van Martijn Teerlinck, niet in de laatste plaats omdat ‘Bassie’ een van de sterren was van AC Milan. En Teerlinck voelde zich behalve Ajacied ook ‘Rossonero’. Hij droeg met trots het prachtige shirt van de club en bezocht eens een thuiswedstrijd van Milan. Daar zijn foto’s van.

Van Basten en Teerlinck hadden nog iets met elkaar gemeen. Ze beschikten allebei over een fluwelen techniek, wat hen kwetsbaar maakte voor aanslagen. Van Basten werd regelmatig kapotgeschopt door minder getalenteerde opponenten, waardoor hij vaak kampte met blessures en uiteindelijk vroegtijdig moest stoppen met voetballen. Teerlinck kreeg lompe afwijzing na lompe afwijzing van uitgeverij of literair tijdschrift en kon het

dan een poosje niet meer opbrengen om verder te werken, zoals meesterdetective Sherlock Holmes bij tegenslag uren werkeloos op zijn viool kon zitten krassen. ‘Zien ze het dan niet,’ verzuchtte Martijn menigmaal in zijn dagboeknotities.

Ik denk dat de vroege lezers zich vooral niet realiseerden hoe onontkoombaar de poëzie van Martijn Teerlinck is. Eigenlijk kun je er maar twee dingen mee doen: je kunt haar wegleggen en niet meer inkijken, óf je kunt haar lezen en je als in een achtbaan laten vervoeren. Deze gedichten zijn nooit vrijblijvend, ze resoneren en dreunen en zijn razendprecies gecomponeerd. Ze zijn topzwaar van ingenieuze verwijzingen en zelfverzonnen of vergeten taal.

Wat hou ik van deze betoverende teksten vol klankrijm en ritme en tegenritme en tegentégenritme; gedichten met een vergelijkbare energie als John Coltrane’s ‘Afro Blue Impressions’. Die live-opnames zet ik vaak op als ik deze gedichten lees, want muziek en poëzie hebben een zelfde soort polsslagen. Dit is beatpoëzie. Deze poëzie lééft. *Beng-dah-dah-beng-beng-boem!*

Ik weet zeker dat Martijns gedichten bij leven in boekvorm verschenen zouden zijn als de wereld had geweten dat hij het was die schuilging achter cultfenomeen The Child Of Lov, en ook dat hij ongeneeslijk ziek was. Maar Martijn stond erop dat de gedichten op hun merites werden beoordeeld, niet op pr-waarde of persoonlijke dramatiek. Hij wilde literatuur maken die beklijft om haar taal en schoonheid en oorspronkelijkheid, in de geest van helden als Paul Celan en Osip Mandelstam. Hij was wars van gedichten waaraan ironie en gebbetjes waren toegevoegd, met als enige doel al die zware taal wat behapbaarder te maken. We zijn allergisch geworden voor zwaarte, stelde hij. Maar als alles licht is, wat vervult ons dan nog? Wat doet ons dan stijgen?

Martijn wilde dat we de heiligheid zouden inzien van de dingen om ons heen. En van de dingen bóven ons, want Martijn was gelovig, al heeft hij mij ook daar nooit iets over verteld. In het in memoriam dat ik kort na zijn dood in *de Volkskrant* schreef, beweerde ik nog: ‘Als Teerlinck voorlas, was het alsof hij hardop een gebed uitsprak, al was niet duidelijk of dat tot een god was.’ Snel daarna kwam ik erachter dat zijn gedichten wel degelijk gebeden tot God (met een hoofdletter, dit keer) waren, al waren ze ook uitstekend te verteren voor agnosten of atheïsten.

Je hoeft niet te weten dat Martijn popster was, Marfan had en gelovig was, om zijn poëzie te waarderen. Zelf had hij sowieso liever gehad dat deze gedichten helemaal ‘kaal’ waren uitgegeven, zonder deze inleiding erbij, zonder foto op de achterflap, zonder vermelding van het feit dat hij een begenadigd performer was die in 2010 ex aequo winnaar was geworden van de nationale kampioenschappen Poetry Slam. Teerlinck zag dichten, in de geest van Paul Celan, als flessenpost. De schrijver weet niet wie gaat lezen wat ie schrijft. En de lezer weet niets van de schrijver van wat hij leest. Poëzie is alleen maar woorden. Alleen maar woorden en woorden en woorden. Maar nu we Martijns gedichten postuum uitgeven, kiezen we ervoor niet te verzwijgen dat hij The Child Of Lov was en dat hij ziek was. We kunnen dat ook niet verzwijgen, want iedereen weet het inmiddels. En het goede nieuws is dat de lezer nu ook de stuwende, zielvolle beats kan terug herkennen in de pompende, wahwah’ende poëzie in deze bundel:

dit is adem de adamfase van de dragende de geslagene

de verlatende de verlatene

er is donkermaan de omheining van vragen en plotseling

ontspringt de getto-ochtend in de horizon

En de pijn van de herhaaldelijke bezoeken aan het ziekenhuis overal in de bundel, verbeeld of meer letterlijk, terug kan lezen:

*mijn slagader heeft zich gespleten in drieën
ik ben met water tot mooie stilte gewassen
met de vloedzweepen over mijn rug*

Ook het geloof, soms expliciet maar vaker tussen de regels door verweven, ligt nu op tafel, en natuurlijk Martijns ontstijgen, prachtig sacraal verwoord helemaal aan het einde van de bundel:

hier is de adem en hier is de amen en hier is de amen en hier is de amen

Door duiding en een context toe te voegen, bereikt deze bundel u niet per flessenpost. Dat had de dichter jammer gevonden, maar anderzijds moeten we onthouden dat Martijn Teerlinck één diepste wens had: gelezen worden. Dat dat nu gebeurt vervult mij met gevoelens van geluk.

*Erik Jan Harmens
Landsmeer, april 2014*

LIED

ik heb een brede lach van afgeknipte takken
en eeuwwervels houden mijn rug bij elkaar
en hoog in mijn oren fluisteren kinderen
hun liedjes door luchtgedroogd tandvlees

en als ik naar school liep dan rookte ik over mijn longen
de zoete tabak uit de mond van de meester
ik leerde toen hoe ik met houtskool kon spreken

en dan las ik de kleur van mijn handen
en dan las ik mijn knokkels die vetbulten waren
en dan las ik de witte figuren van verf op mijn nagels

en dan zei ik in stilte tegen mijn handen:
jullie worden grote handen, lange handen
deze palmen zullen de zuidpool verwarmen
en op de noordpool dansen de vingers een wals

ik heb een brede lach van afgeknipte takken
en eeuwwervels houden mijn rug bij elkaar
en de zee van mijn navel zoekt naar een kade
van vlees, naar een kade van leven

en als ik weer thuis kwam dan vleugelde ik mij naar boven
en legde mijn mensenhuid af op mijn bed
en werd ik het roodwitte engelendier dat ik was in die tijd
en dan zong ik van takken en wervels en ruggen

en dan schaduwde ik mijzelf schuchter de herfst in
en dan gleed ik mijzelf onder bladeren door
en dan knipte ik lachknoppen af met mijn vingers

en dan zag ik de dode bloem tot mij spreken
dan zag ik de pijn uit haar liktekens fluisteren

en dan werd ik weer mens en dan zong ik de woorden
van houtskool en zei ik vergeef mij mijn dochter
want ik heb een brede lach van afgeknipte takken
en eeuwwervels houden mijn rug bij elkaar

BEDE

ook ik
ben een hond van
de sterren

ik bid richting
de grond
richting mijn mond,
mijn aarde-
mond

ik bid mijn naam in,
mijn naam
die elke morgen
weer
omhoog komt
en mij wekt, wast

ik word gewassen
met bestrafte golven

bloemgebit, plantentong
zuurstof-
woord, mijn zuurstof-
moord

grootgeregend
pluk ik jou
mijn bek uit

HIER, DAAR

OPEN

hier, terug in het mens-
vormige, ontmoeten wij elkaar: sneeuw en schaduw.

ook jij weet van de steen, zijn licht-
heid, zijn tekst. alles is al op-
geschreven. wat ons nog rest

is het onleerbare, het niet-woord en zijn
uitspraak.

ons zwaartepunt: langzaam breekt het en
verbindt ons. vrijgemaakt en onderweg.

alles waar wij weet van hebben
is het onbekend gemaakte.

KANS

ondanks de tentloze stemband,
ontzenuwd en onsluitbaar,
blijft de kans op een schreeuw
nog in leven.

de tussenkomst van
de ongedachte verschijning,
van dat
waar adem plaats kan vinden:
het doorgangskamp
en zijn muren.

spreken is worstelen met licht,
de vertaling van een litteken,
een altijd nieuwe wond.

voor stilte en geluid
is geen enkele afstand
onoverbrugbaar.

DIEPOGIG

vanuit de stam
van de diep-
ogigen
ontsprong
de aangebodene,
de met eeuw-
traan gezalfde,
de jongen met de
toevluchtslach

hij heeft zijn rug
tot balling gemaakt
en zijn vuisten zijn
fluweel
zijn ogen
liggen in zijn hoofd
als geogste
amandelen

sinds hij
klankdrachtig is,
heeft de ribbe-
naald zich
in hiërogliefenhuid
gezet

nu loopt
de sprekende

draad van adem
naar
het morgen-oost,
naar babels
verdwijnpunt

alleen in
diepe ogen
kunnen hoge torens
staan

VRUCHT

de man van horizon-
taal
is met vijgenschors
omwikkeld

de mond van de
verjaagde bloem
benoemt de lucht,
het adem-
gewelf,
met een kus

en de liggende man
voelt zijn
langzaam verdwijnende
windweefsel
trillen

zijn dag is plat
zijn nacht is rond
slapend braakt hij
piramidezaden

de man van weinig vocht
kan nauwelijks
meer drijven

langzaam gaan
zijn vezels op
in altijd vlechtende
zuurstof-
rivieren

vrucht wees zacht